

Záchranný sortiment - hrušně

Pro Český svaz ochránců přírody zpracoval:
Ing. Martin Lída
Ekologické centrum Meluzína - Regionální centrum Asociace
Brontosaura
Brigádnická 710/2, 363 01 Ostrov
e-mail: ec.meluzina@volny.cz www.meluzina.info/

Sestavení záchranného sortimentu hrušní ČSOP

Východiska pro stanovení záchranného sortimentu

Již více než deset let je záchrana krajových odrůd a ochrana biotopu lučních sadů součástí péče ČSOP o zachování biodiversity krajiny Čech, Moravy a Slezska. Na počátku roku 2012 byla schválena koncepce odborného programu Záchrana krajových odrůd. Mimo obecných základů pro rozvoj programu a jeho financování stanovila další postup v konkrétních činnostech při záchraně starých odrůd.

Jako vůbec nejvyšší prioritu deklarovala vypracování záchranných sortimentů odrůd – jakési obdoby červených seznamů nebo knih ohrožených rostlin a živočichů. Překládané seznamy - sortimenty jsou součástí postupného naplňování této koncepce. Sestavené sortimenty odrůd hrušní umožní vytvářet konkrétní projekty na jejich záchranu v příštích letech. Vzhledem k tomu, že dosud nebyl učiněn žádný pokus takový sortiment sestavit je tento projekt pojat zároveň jako pilotní. Jeho cílem není pouze výše zmíněný sortiment ale též vytvoření standardního mechanismu, podle kterého vzniknou v budoucnu záchranné sortimenty i pro další druhy dřevin.

Výchozí okruh odrůd hrušní byl přejat z následujících publikací:

- Říha J.: České ovoce 1. Díl, Praha 1919
- Suchý F.: Moravské ovoce, Brno 1907

Názvosloví odrůd pro ujednání je přejato z publikace: Černík, Boček, Večeřa Malá pomologie 2 hrušky Praha 1961. Původní názvy jsou použity pouze v případě, že danou odrůdu publikace Malá pomologie neobsahuje.

Přínosy záchranného sortimentu pro program: Záchrana krajových odrůd

1. Základní strategický dokument pro záchranu odrůd v blízké budoucnosti
2. Praktická data pro denní práci ochranářské veřejnosti
3. Propagace krajových odrůd u široké veřejnosti

Konkrétní výstupy projektu

- Status odrůd

*Zpracován pro všechny vstupní odrůdy uvedené v publikacích Řihy a Suchého

- Prioritní sortiment + Karty odrůd prioritního sortimentu

*Zahrnuje odrůdy s nejvyšší prioritou ochrany

**Ve verzi 2012 obsahuje zatím pouze odrůdy vybrané z publikací Řihy a Suchého

***Karty odrůd blíže charakterizují jednotlivé odrůdy záchranného sortimentu

- Specializovaný sortiment

*Obsahuje odrůdy se střední prioritou ochrany

**Odrůdy v tomto sortimentu lze použít i jiných než optimálních ekologických podmínkách (odrůdy pro 2. a v některých případech i 3. zónu pěstování)

- Přijatelný sortiment

*Obsahuje odrůdy s nejnižší prioritou ochrany

**Jejich použití v projektech je možné ale nejméně preferované

- Průzkumný sortiment

*Obsahuje odrůdy mimo výchozí okruh z publikací Řihy a Suchého

**Jejich postavení a často i název je nejasný a zatím neumožňuje zařazení do příslušného sortimentu.

***Často se jedná o nálezy z mapovacích akcí.

Status odrůd

Status odrůdy popisuje současný stav rozšíření v České republice. Porovnává jej se stavem v minulosti a stanovuje pravděpodobný trend rozšíření v blízké budoucnosti.

U velké části starých odrůd je výchozím stavem široké rozšíření alespoň v některé části České republiky. To však neplatí absolutně. Některé odrůdy byly zařazeny do pomologií jako perspektivní a vhodné k dalšímu šíření. Díky různým okolnostem se pak mohlo stát, že daná odrůda nikdy nedosáhla většího rozšíření v Čechách a na Moravě. Tato skutečnost je komentována v poznámce u odrůdy.

Status odrůdy je přidělen na základě následujících informačních zdrojů:

- dotazníkového šetření
- průzkumu především webových nabídek školek v České republice
- analýzou dostupných informací o přítomnosti odrůd v genofondových plochách
- rozšíření na počátku 20. století - odhadem dle popisu v pomologiích Říhy a Suchého

*U genofondových ploch nemohla být zohledněna důvěryhodnost pravosti odrůd. Zatím byly přejaty bez jakékoliv revize údaje pěstitelů - správců ploch. V budoucnu bude nutné zajistit přeuročování odrůd a případnou opravu údajů.

V budoucnu bude nutné status odrůd průběžně upravovat nejenom na základě výsledků inventarizací genofondových ploch, dle výsledků mapovacích akcí přenesených do databáze a dle zjištěných sortimentů komerčních školek.

Status odrůd nabývá hodnot:

0. nezvěstná odrůda

- > ČSOP nemá k dispozici žádný strom v genofondové ploše vlastního programu včetně ploch cizích subjektů zapojených do tohoto programu
- > ČSOP nemá k dispozici žádný strom ve volné krajině spolehlivě určený
- > není známo, že by odrůda byla množena

1. kriticky ohrožená odrůda

- > ČSOP má odrůdu pouze v jedné genofondové ploše vlastního programu
- > ČSOP má hodnověrnou informaci o jediném stromu ve volné krajině
- > odrůda není množena pravidelně a komerčně ne více než v jediné školce

2. silně ohrožená odrůda

- > ČSOP má odrůdu alespoň ve dvou genofondových plochách vlastního programu
- > ČSOP má hodnověrnou informaci o alespoň dvou lokalitách ve volné krajině
- > odrůda není množena více než v jediné školce

3. ohrožená odrůda

- > odrůda je přítomna alespoň ve třech genofondových plochách
- > ČSOP má hodnověrnou informaci o alespoň třech lokalitách ve volné krajině
- > odrůda není množena více než v jediné školce

4. ustupující odrůda

- > odrůda je přítomna alespoň ve dvou genofondových plochách
- > odrůda je zatím přítomná alespoň na desítkách lokalit
- > odrůda je běžně množena maximálně dvěma komerčními školkami

5. běžná odrůda

- > odrůda je běžně množena ve třech a více komerčních školkách
- > odrůda je přítomná alespoň na desítkách lokalit včetně mladých stromů

*U běžných odrůd není zohledněna přítomnost odrůdy v genofondových plochách, neboť v daném kontextu je spíše méně žádoucí. Jejich nepřítomnost v plochách by zbytečně zkreslovala skutečný obraz rozšíření. Zastoupení těchto odrůd v genofondových plochách je sice evidováno, ale není zahrnuto do výpočtu.

Prioritní sortiment ČSOP

Odrůdy záchranného sortimentu budou pod ochranou ČSOP

- > budou přednostně umístěny do genofondových ploch, zařazených do programu záchrany krajových odrůd
- > hodnotné exempláře budou chráněny na stanovišti
- > přednostně budou doporučovány do funkčních výsadeb s ohledem na vhodnost ekologických podmínek daného stanoviště
- > budou aktivně vyhledávány školky pro jejich množení
- > budou přednostně používány pro prezentaci programu: Záchrana krajových odrůd
- > budou pro ně zpracovány karty odrůd

Kritéria pro výběr do záchranného sortimentu

- odrůda pochází z Čech, Moravy, Slezska nebo z bezprostředně sousedící země nebo je její původ neznámý
- v době svého největšího rozšíření byla odrůda považována za kvalitní = má dobré chuťové vlastnosti

- odrůda byla množena již před rokem 1950
- dosahuje status alespoň 4 ustupující odrůda

Výjimečně může být zařazena i odrůda s horšími chuťovými vlastnostmi na základě nějaké jiné pozoruhodné vlastnosti. Například tolerance k nevhodným ekologickým podmínkám, zvláštní habitus, zvláštní kulturní nebo historická hodnota atd.

Odrůdy záchranného sortimentu

Název odrůdy který bude používán	Strana: popis odrůdy	Název dle Říhy (pokud je jiný)	Strana: popis odrůdy	Název dle Suchého (pokud je jiný)
Magdalena	2		42	Zelinka
Solnohradka (Salcburka)	není	není	43	Hruška solnohradská
Muškatelka turecká (Zbuzanka)	5		není	není
Solanka	7		není	není
Šídlanka	není	není	45	Šídlanka
Kozačka štutgartská	8		46	
Ananaska česká	10		není	není
Muškatelka letní	není	není	47	Muškatelka letní
Špinka	12		48	Hruška šedá letní
Máslovka římská	není	není	50	Máslovka římská
Bezjaderka Říhova	38		není	není
Koporečka	43		66	Máslovka koprčská (Lieglöva)
Pstružka	52		67	
Canalova (Křesetická)	55	Canalova máslovka	není	není

*Odrůdy jsou seřazeny podle postupné zralosti, tak jak tomu bylo v původních pomologiích

**V navrženém záchranném sortimentu jsou více zastoupeny letní a pozdně letní hrušně.

***Z hlediska ekologických nároků jsou to převážně odrůdy optimálních hrušňových poloh do 350 m.n.m.

Karta odrůdy záchranného sortimentu ČSOP

U odrůd záchranného sortimentu byla založena karta odrůdy záchranného sortimentu. Karta odrůdy je pomůckou pro každodenní praxi. Měla by soustředit informace rozptýlené v různých knihách do jednoho informačního zdroje. Měla by poskytnout alespoň hrubé vodítko pro plánování projektů, určování ovoce, získávání informací od pamětníků a podobně.

Tato karta obsahuje následující sadu informací:

1. popis odrůdy převzatý z výše uvedených publikací

- poznámky k eventuálním změnám ve vlastnostech od doby jejich popisu (týká se hlavně zdravotního stavu a vlastností ovlivněných posunem klimatu)

2. obrazovou dokumentaci

- sken původního obrazu s pomologie

3. výsledný status v bodové stupnici

0. nezvěstná odrůda

1. kriticky ohrožená odrůda

2. silně ohrožená odrůda

3. ohrožená odrůda

4. ustupující odrůda

5. běžná odrůda

4. poznámky k regionalitě, kterou by bylo vhodné respektovat

5. poznámky k ekologickým nárokům, které je nutno respektovat

6. Seznam genofondových ploch kde je odrůda zapěstována

7. Seznam školek, kde je množena

Doplňkové aktivity projektu a návaznost na další projekty v roce 2012:

Široká veřejnost byla seznámena s tímto sortimentem pomocí jeho publikace na webu. Na stránkách www.archivni-odrudy.cz budou také zveřejňovány jeho aktualizace

Samotné sestavení záchranného sortimentu bylo v rámci projektu dále doplněno publikací předmětných odrůd ve výběrové databázi Archivní odrůdy. Do této databáze ale nebyly zařazeny odrůdy, které jsou nezvěstné nebo je nelze v současné době sehnat jako sazenice. Je to zapříčiněno hlavně tím, že databáze archivní odrůdy je prvotně určena k výběru vhodného sadbového materiálu pro dané stanoviště.

Záchranný sortiment byl konzultován s účastníky oborového setkání programu v září 2012.

Spolupráce byla nabídnuta subjektům s vhodným projektem v programu Ochrana biodiversity 2012.

Specializovaný sortiment ČSOP

Jedná se o odrůdy sice cizího původu ale v minulosti hojně rozšířené v Čechách a na Moravě. Je k nim dostatek informací, které umožňují posoudit, že se hodí do horších podmínek 2 a 3 zóny pro pěstování hrušní. Zde je v současné době umísťováno nejvíce projektů na nové výsadby. V těchto polohách budou nahrazovat odrůdy záchranného sortimentu

Odrůdy specializovaného sortimentu budou cíleně podporovány v projektech:

- > doporučovány k výsadbám nad 350 m.n.m. mělčích a méně úživných půd
- > budou hledány a podporovány školky zajišťující jejich pravidelné množení
- > budou zajištěny v genofondových plochách
- > hodnotné exempláře budou chráněny na stanovišti
- > budou používány pro prezentaci programu: Záchrana krajových odrůd
- > budou přednostně prezentovány na ochutnávkách

Kritéria pro výběr do specializovaného sortimentu

- odrůda nemusí nutně pocházet ze střední Evropy
- odrůda musí mít vlastnosti, které nejsou k dispozici u odrůd záchranného sortimentu
  - velkou předností je vhodnost do 2 a 3 hrušňové zóny
- odrůda byla množena již před rokem 1950
- odrůda je vhodná pro pěstování na kmenných tvarech ovocných stromů
- dosahuje status alespoň 4 ustupující odrůda

Specializovaný sortiment ČSOP

Název odrůdy který bude používán	Strana: popis odrůdy	Název dle Říhy (pokud je jiný)	Strana: popis odrůdy	Název dle Suchého (pokud je jiný)
Červencová	3	Červencová hruška	není	není
Kongresovka	15		není	není
Amanliská	17	Máslovka Amanliská	51	
Salisburyova	18		není	není
Merodova	19	Merodova máslovka	52	Máslovka Merodova
Avranžská	24		53	Hruška Avranžská
Předobrá	33	Předobrá máslovka	57	Máslovka předobrá
Dvorní	41	Dvorní máslovka	není	není
Pařížanka	56	Comtesse de Paris	není	není
Madame Verté	61		není	není
Děkanka šedá - není	není	není	59	
Nelisova zimní	není	není	72	Hruška Neliska zimní

*V navrženém specializovaném sortimentu jsou více zastoupeny podzimní a zimní hrušně.

Průzkumný sortiment ČSOP

Existuje řada odrůd, které pravděpodobně pocházejí z našich oblastí a mohly by být v budoucnu připojeny do některého sortimentu. Jedná se například o různé semenáče nebo lokální odrůdy, které v krajině dosud přežívají. Mnohdy nejsou vůbec popsány a o jejich vlastnostech nemáme dostatek informací. Dále to mohou být odrůdy nalezené v rámci mapovacích akcí a dosud neurčené. Tyto odrůdy, které nebyly součástí pomologických děl Říhy a Suchého, je nutno sledovat v příštích letech a následně posoudit jejich použití v rámci projektů ČSOP.

Odrůdy uvedené v tomto seznamu mohou později sloužit také k sestavení regionálních sortimentů, tj. k odrůdám používaným pouze v určitých oblastech.

Soupis těchto odrůd je veden hlavně z těchto důvodů:

- zajištění pomologického hodnocení plodů a jejich dokumentace
- dokumentace stromů
- zařazení do výsadbových ploch
- sledování přímo na stanovišti kde byly mapovány.

Odrůdy z tohoto seznamu zatím nebudou prosazovány k širokému množení. Budou distribuovány hlavně specializovaným organizacím i jednotlivcům, dlouhodobě zapojeným do záchrany krajových odrůd a se zájmem o jejich sledování.

Kritéria pro výběr do průzkumného sortimentu

- alespoň přijatelná chuť
- pravděpodobný nebo prokazatelný původ na území České republiky nebo bezprostředně přiléhajících historických zemí
- významný podíl ve výsadbách alespoň v určité oblasti ČR
- pravděpodobná vhodnost do horších podmínek
- zajímavá zvláštnost týkající se plodů nebo habitu stromu

V roce 2012 byly do průzkumného sortimentu zařazeny tyto odrůdy

Název odrůdy, který bude používán	Poznámka
Jakubka česká	
Tatarova	
Šípková	syn: Bollweriana
„pruhované hrušky“	skupina odrůd
Zelinka chlumecká	
Nagevicova	
"krvavky"	skupina odrůd
"šedé muškatečky"	skupina odrůd

Pro příští rok bude prvořadým úkolem zpracovat pomologické popisy a ekologickou charakteristiku jednotlivých odrůd. Situace je komplikovaná tím, že v pomologiích jsou tyto odrůdy zmiňovány jen okrajově. Dále bude potřeba provést jejich obrazovou dokumentaci.

U skupin odrůd pruhované hrušky, krvavky a šedé muškatečky bude situace ještě komplikovanější. Nejprve bude nutné revidovat jednotlivé odrůdy a jasně je oddělit. To se týká i údajů v genofondových plochách. V závislosti na plodnosti stromů může tento proces trvat i několik let než bude možné definovat vhodné objekty pro záchranu.

Zároveň se dá předpokládat, že průzkumný sortiment rychle poroste. Po jeho zveřejnění jistě řada jednotlivců nebo organizací projeví zájem o zařazení dalších místních specialit nebo objevů.

Přijatelný sortiment ČSOP

Obě pomologie: České ovoce i Moravské ovoce, obsahují velké množství francouzských a belgických odrůd. Tyto odrůdy jsou kvalitní, staré a dosud přítomné v naší krajině. Nemůžeme je však považovat za součást kulturního dědictví naší země, neboť se u nás objevily teprve v průběhu posledních 100-200 let. Jsou spíše vhodným objektem úsilí o jejich záchranu ve Francii a Belgii.

Zároveň se jedná o odrůdy vhodné hlavně do nejlepších hrušňových oblastí tedy do poloh do 250-300m.n.m a tradičních zemědělských oblastí. V takových podmínkách je rozložena menší část našich velkoplošných chráněných území a v těchto podmínkách také není těžiště členské základny dobrovolných organizací zabývajících se záchranou genofundu ovocných dřevin.

Z praktického hlediska se jedná o archivní odrůdy, jejichž použití v projektech ČSOP je možné, ale nebude přednostně podporováno. Jejich použití pro výsadby se bude řídit hlavně vhodností pro dané podmínky stanoviště. To také bude důvodem odmítnout podpořit výsadbu konkrétní odrůdy v rámci projektu.

Tyto odrůdy také nebudou cíleně podporovány a udržovány v genofondových plochách ani nebudou prioritně udržovány na stanovištích. V genofondových plochách budou přítomny, pokud tam byly zasazeny před přijetím koncepce nebo pokud již byly pokryty požadavky na umístění více preferovaných odrůd záchranného a specializovaného sortimentu.

Do tohoto sortimentu budou například patřit všechny odrůdy z pomologií České ovoce i Moravské ovoce, které nebudou zařazeny do záchranného nebo specializovaného sortimentu.

Cílem přijatelného sortimentu je umožnit funkční výsadby i v případě, že nebude dost množitelského materiálu záchranného nebo specializovaného sortimentu. Zároveň tak bude zajištěna vyšší diversita odrůd v krajině. Tato pestrost byla typická i v minulosti, kdy mnoho pěstitelů experimentovalo s různými odrůdami.

Práci s odrůdami přijatelného sortimentu budou získávány pěstitelské zkušenosti. Jedná se tak o potenciální zásobník pro zařazení odrůd do specializovaného sortimentu.

Kritéria pro výběr do přijatelného sortimentu

- odrůda byla množena již před rokem 1950
- odrůda je vhodná pro pěstování na kmenných tvarech ovocných stromů

Poznámka k přijatelnému sortimentu

Některé staré odrůdy jsou dosud velmi populární a běžně množené v mnoha školkách. V tabulkovém přehledu jsou vyznačeny tučným písmem. Mimo odrůd popsanych v publikacích Říhy a Suchého mezi ně patří ještě odrůda Konference. Tyto odrůdy nebudou v rámci projektů programu Ochrana biodiversity až na výjimky podporovány.

Jednou z možných výjimek je možné použití odrůdy Hardyho jako kmenotvorné odrůdy pro pozdější přeroubování na stanovišti.

Přijatelný sortiment ČSOP

Název, který bude používán	Říha č.	syn. Říha	Suchý č.	syn. Suchý
Děkanka červencová	1			
Giffardova	4	Giffardova máslovka		
Clappova	6	Máslovka Klappova	44	Hruška Klapova americká
Monchallardova	9			
Ananaska coutrayská	11			
Guyotova	13	Máslovka Guyotova		
Williamsova	14	Čáslavka Williamsova	49	Williamova čáslavka
Marillattova	16			
Baquetova (Žbernice)	20	Baquetova máslovka		
Ezéeská	21			
Esperenova máslovka	22			
Lebrunova	23	Le Brunova		
Viennská	25			
Hardyho	26	Hardyho máslovka	56	Gellertova máslovka
Hájenka	27		54	Máslovka lesní
Kolomaova máslovka – není	28	Kolomaova máslovka	55	Máslovka Kolomaova
Charneuská	29			
Bergamotka anglická	30	Anglická bergamotka	62	Děkanka červenošedá
Boscova	31	Boscova lahvice	60	Boskova láhvice
Pitmastonská	32			
Marie Louisa	34	Marie Louise		
Napoleonova	35	Napoleonova máslovka	64	Máslovka Napoleonova
Poiteau	36	Poiteauova	61	Hruška nová Poiteauová
Sixova	37	Sixova máslovka		
Děkanka Robertova	39			
Lucasova	40	Lucasova máslovka		
Ghelinova	42	Ghelinova máslovka		
Křivice	44		63	Máslovka Křivice
Sterkmanova	45	Sterkmansova máslovka		
Zefirinka	46	Zephirinka		
Angoulemská	47			
Pastornice	48		71	Hruška Pastornice
Lectierova	49			
Dielova	50	Dielova máslovka	68	Máslovka Dielova (Poděbradská)
Blumenbachova	51	Blumenbachova máslovka	65	Máslovka Blumenbachova
Mas	53	Prezident Mas		
Kolmarská zlatá	54	Kolmarská zlatá	73	
Hardepontova	57	Hardepontova máslovka	70	Máslovka Hardepontova
Fulvie	58			
Mechelenská	59			
Drouardova	60			
Krassanská – není	62			
Děkanka zimní	63		74	
Esperenova bergamotka	64			
Olivier de Serres	65			
Šedá podzimní			58	Máslovka šedá podzimní
Virgule			69	

Rekapitulace úkolů do příštího období

Celkem byly založeny 4 listiny pro práci na záchraně krajových odrůd hrušní:

- **Prioritní sortiment**
- **Specializovaný sortiment**
- **Přijatelný sortiment**
- **Průzkumný sortiment**

Všechny čtyři sortimenty je především potřeba začít používat v každodenní praxi. Následující odstavce osvětlují naléhavé úkoly, k jejichž řešení musí sortimenty posloužit.

Sortimenty je třeba zahrnout do kritérií pro výběrová řízení na projekty podpořené s prostředků administrovaných ČSOP. Realizátoři dostanou vodítko k tomu na jaké odrůdy se orientovat v rámci mapování, funkčních výsadeb, vedení genofondových ploch, ošetřování stromů na stanovišti a při sledování zapěstovaných stromů.

Pro realizátory relevantních projektů je nutno organizovat pomologický seminář zaměřený na poznávání příslušných odrůd. Naším cílem musí být, aby realizátoři projektů bezpečně poznali alespoň 10-20 odrůd nejceněnějších sortimentů a naopak dokázali odlišit cca 10 nejběžnějších odrůd, které v rámci mapování budou potkávat nejčastěji.

Ve vztahu k práci s veřejností je potřeba připravit vhodnou formu pro představení záchranných sortimentů veřejnosti. Nejde jenom o to provést potřebnou kampaň v médiích ale také vyčlenit potřebné kapacity pro práci s kontakty, které tato kampaň bude generovat.

Je potřeba pokračovat v mapovacích aktivitách a inventarizacích genofondových ploch, které umožní dále objektivizovat status odrůd. Pokud jsou v genofondových plochách stromy plodné, je nutné organizovat kontrolu pravosti odrůdy a u neznámých odrůd sestavovat jejich popisy. Možný rozsah mapování a revizí genofondových ploch je ale silně limitován nedostatkem realizátorů s potřebnými znalostmi (viz bod věnovaný vzdělávání realizátorů projektů).

V rámci průzkumného sortimentu je nutné zabezpečit v terénu na různých stanovištích plodné stromy příslušných odrůd a zpracovat projekty na jejich sledování. Po vyhodnocení sledování rozhodnout o jejich zařazení do příslušných sortimentů. To se týká i řady chabě dokumentovaných nálezů z různých mapovacích akcí. Právě v této šedé zóně se zcela jistě skrývají velmi zajímavé odrůdy, které by jistě měly obohatit příslušné sortimenty.

Dále je nutno v kartách odrůd průběžně aktualizovat údaje zvláště ve vztahu ke statusu odrůd – školky, které odrůdu množí a genofondové plochy se zapěstovanými stromy.

U odrůd nezvěstných a kriticky ohrožených je urgentní již v příštím roce pracovat na jejich cíleném umístění do vhodných genofondových ploch. Vzhledem k nedostupnosti roubového materiálu je možné, že to bude trvat i několik let, než budou odrůdy získány a zapěstovány. Teprve po odkontrolování zdravotního stavu je bude možno použít k reintrodukcím. Je také nutno dále pátrat po dalších skupinách a jednotlivcích, zabývajících se záchanou starých odrůd. Je možné že tyto odrůdy již zachytili a stabilizovali. Pokud by se je podařilo objevit, bylo by možné urychlit jejich množení a dát je k dispozici realizátorům projektů.

Základním komunikačním kanálem budou stránky: www.archivni-odrudy.cz/. Zde budou zveřejňovány průběžně aktualizované soubory obsahující metodiky i výsledky získané na základě jejich použití. Na těchto stránkách je také k dispozici vstup do výběrové databáze Archivní odrůdy s pomologickými popisy řady odrůd.

Poděkování

Záchranné sortimenty v této podobě vzniknul díky spolupráci a laskavé redakci mnoha spolupracovníků. Děkuji touto cestou všem a těším se na další spolupráci.

Zvláštní dík si dovoluji vyslovit paní Zdeně Koberové, Šárce Fričové a dále panu Stanislavu Bočkovi, Josefu Kloutvorovi, Eduardu Vilkusovi, Jiřímu Boumovi a Miroslavu Láskovi,

Koporečka sice přežívá v mnoha stromech v krajině ale mladé stromy chybí. Tato velmi chutná a česká odruda je součástí prioritního sortimentu.

Pstružka je v krajině zastoupena již jen ojediněle. Pravděpodobně Saská odrůda byla na území České republiky hojně pěstována cca 200 let. Na její záchranu je nejvyšší čas.

Prastará odrůda nejasného - snad francouzského původu. Velmi vhodná odrůda pro výsadby do volné krajiny. Je to jedna z nejodolnějších odrůd. Dosud je relativně hojná ale mladé stromy se zatím sází ojediněle.

Odrůda Avranšská je sice francouzského původu ale byla zařazena do specializovaného sortimentu díky vhodnosti do horších pěstitelských podmínek.

Muškatelka turecká alias Zbuzanka. Letní odrůda středních Čech. Dnes prakticky neznámá.

Habitus stromu muškatelky turecké.

Solanka je příkladem staré české odrůdy, která je dosud populární a známá u české veřejnosti. Několik školek ji dosud pravidelně množí.

Habitus odrůdy v Českém středohoří. Zde v obci Solany byla objevena jako nahodilý semenáč.